



SOSIAALISTEN OIKEUKSIEN ASEMA SUOMESSA – IHMISOIKEUSJÄRJESTÖN TOIMIJAN NÄKÖKULMASTA

Mariko Sato, Amnesty International Suomen osasto

14.3.2025



SOSIAALISTEN OIKEUKSIEN LUONNE

- **Ihmisarvoisen elämän** edellyttämät taloudelliset ja sosiaaliset olosuhteet
- Progressio ja maksimaaliset käytettävissä olevat voimavarat
- Oikeuksien jakamattomuus

VÄITÄN: SOSIAALISET OIKEUDET EIVÄT OLE JUURTUNEET SUOMEEN



- Oikeudet ideaalina
- Kansainväliset ihmisoikeusopimukset
- Perustuslaki
- Kansallinen lainsäädäntö



Taloudellisten ihmisoikeuksien korostaminen vie ihmisoikeusjärjestöt liian syvälle politiikkaan

Pääkirjoitus | Poliitiikan ja juridiikan rajanveto herättää hämmennystä.

1.9.2021 16:30

AMNESTY ja Ihmisoikeusliitto julkaisivat tiistaina raportin, jonka mukaan oikeus riittävään elintasoon ei toteudu kaikilla suomalaisilla. Raportissa sanotaan, että joka kuudes suomalainen oli köyhyys- tai syrjäytymisriskissä vuonna 2019. Koronaviruspandemia on vaikeuttanut ongelmia. Raportissa Suomen hallitusta vaaditaan korottamaan perusturvaa sekä turvaamaan sosiaaliturvajärjestelmän kattavuus.

Raportin huoliin on helppo yhtyä, sillä esimerkiksi eläkeläisillä, työttömillä ja lapsiperheillä on todellisia ongelmia. Hämmennystä kuitenkin herättää politiikan ja juridiikan rajanveto. Järjestöjen mukaan taloudellinen oikeudenmukaisuus on ihmisoikeuskysymys, joka on lyöty lukkoon kansainvälisissä sopimuksissa ja Suomen perustuslaissa.



IHMISOIKEUSJÄRJESTÖT toimivat aiemmin poliittisten ihmisoikeuksien, sananvapauden ja mielipidevankien puolesta. Nyt järjestöt ovat laajentaneet toimintaansa taloudellisiin ihmisoikeuksiin. Se on vienyt ne kovin syvälle politiikan alueelle.

Suomen perustuslaissa ihmisille taataan ”ihmisarvoisen elämän edellyttämä turva”. Lavean ilmauksen tarkempi määrittely on hyvästä syystä jätetty hallituksille ja poliitikoille, sillä esimerkiksi sosiaaliturvan taso tai työllisyyspoliittiset toimet ovat monimutkaisia asioita, joita joudutaan harkitsemaan paitsi yksilöiden kannalta myös suhteessa kansantalouden toimintaan ja kantokykyyn.

Pysäytyskuvassa kovalta näyttävä päätös voi joskus olla kaikkien etu, sillä ilman kestäväää taloutta ei lopulta ole ihmisarvoista perusturvaakaan.



Sosiaalisten oikeuksien komitealta ratkaisu Suomen sosiaaliturvan tasosta

sosiaali- ja terveysministeriö

15.2.2023 12.47 TIEDOTE 18/2023

Euroopan neuvoston sosiaalisten oikeuksien komitea totesi 15.2.2023 julkistetussa ratkaisussaan Suomen sosiaaliturvan tason olevan edelleen liian alhainen. Komitealle 2018 tehty kantelu koski usean eri sosiaaliturvaetuuden sekä toimeentulotuen rahamääräistä vähimmäistasoa. Suomi on saanut komitealta myös aikaisemmin moitteita perusturvan riittämättömästä tasosta. Suomelle on tärkeää toteuttaa uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan velvoitteita. Suomi ottaa komitean ratkaisun huomioon sosiaaliturvan kehittämisessä.



Suomen sosiaaliturva koostuu kokonaisuudesta, johon kuuluvat vähimmäis- ja perusturvaetuudet sekä ansiosidonnaiset etuudet. Lisäksi näitä täydentävät erilaiset kustannusten korvaukset kuten asumistuet, lääkekorvaukset, lapsilisät ja vammaistuet. Myös palvelut ja maksukatot voidaan katsoa osaksi sosiaaliturvaa. Suomessa monet julkisesti tuotetut palvelut ovat maksuttomia tai niissä huomioidaan perheen tulotaso. Yksittäisen sosiaaliturvaetuuden määrä ei siten välttämättä kerro ihmisen sosiaaliturvan kokonaistasosta. Esimerkiksi moni työmarkkinatuen saajista saa lisäksi asumistukea ja pienituloisimmat myös toimeentulotukea.



HETKI PEILIIN KATSOMISELLE

HYVINVOINTIVALTION IDEAALI ON KANNATELLUT SOSIAALISIA OIKEUKSIA



Kun sosiaaliset oikeudet eivät ole juurtuneet, nopeat ja rajut muutokset ovat mahdollisia

Meillä kilvoittelee kaksi ideaalia: budjettikuri ja hyvinvointivaltio

Hyvinvointivaltio ja sen piirissä olevat sosiaaliset oikeudet ovat häviöllä

Uudelleenmäärittely käynnissä: hyvinvointivaltiosta hyvinvointiyhteiskunnaksi



Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi toimeentulotuesta annetun lain 7 a §:n muuttamisesta

Mikäli maksettavan vuokran omaosuuden määrät asiakkailla kasvavat, se heijastuu vuokranmaksuakykyyn sekä tulee todennäköisesti lisäämään osalla taloudellisia ongelmia ja velkaantumista. Pidemmällä tähtäimellä tämä voi lisätä myös häättöjen määrää vuokravelkojen takia. Moni tällä tavoin kärjistynyt tilanne päättyy sosiaalityöhön vasta, kun häättöasia on jo käräjäoikeudessa vireillä. Jos asumisen tilanne kriisiytyy, monilta eri toimijoilta vaaditaan lisäresursseja tilanteen selvittämiseksi. Myös häädön saavien asiakkaiden määrä voi lisääntyä. Heille voi tulla tarpeelliseksi järjestää myös tilapäistä majoitusta. Taloudellisen tilanteen kiristymisen lisää jonkin verran ohjautumista ruoka-apuun, seurakuntien diakoniatyöhön sekä järjestöjen vapaaehtoisen avun piiriin.

Kodittomaksi jää Helsingissä yhä useammin ihminen, jolla ei ole päihdeongelmaa

Syrjäytyminen | Helsingissä oli viime vuonna lähes 800 asunnotonta. Uutena ryhmänä ovat pienituloiset, joilla ei ole päihdeongelmaa tai muita vakavia ongelmia.

KANSALAISKYSELY PALVELUVALIKOIMASTA (2025)



taloustutkimus



Sosiaali- ja
terveysministeriö

4. Mitä mieltä olet seuraavasta väittämästä: samankaltaisessa tilanteessa olevilla ihmisillä on oikeus samanlaisiin julkisiin **sosiaali- ja terveyspalveluihin**, vaikka he eivät olisi pitäneet itsestään ja terveydestään huolta?

Oletko väittämän kanssa....

- ☐ Täysin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin eri mieltä
- ☐ Täysin eri mieltä
- ☐ En osaa sanoa



Ainakin puolet Suomesta aikoo rikkoa lakia – hyvinvointialueet selittävät, miksi

Laki vaatii, että hyvinvointialueet saavat taloutensa kuntoon ja alijäämän katettua 2026 loppuun mennessä. Suurin osa ei siihen pysty ja siksi joutuu rikkomaan lakia.



Tilanne on kestämaton, Etelä-Karjalan hyvinvointialueen johtaja **Sally Leskinen** sanoo.

Jättisäästöjä vaativa Orpon hallitus pakottaa Leskisen mukaan hyvinvointialueet rikkomaan lakia. Niiden on pitänyt päättää, kumpaa rikkoa: perustuslakia vai hyvinvointialuelakia.

Perussuomalaisten Purra vertaa paperittomien terveydenhuoltoa kynsihoitoihin

Hallitus | Hallitus pyrkii siihen, että paperittomat ihmiset olisivat jatkossa oikeutettuja vain kiireelliseen terveydenhuoltoon.



Arkkiatri Risto Pelkonen jyrähtää hallituksen suunnitelmista paperittomien terveydenhuoltoon: "Minkä takia kaikkein vaikeimmassa asemassa olevia täytyy rangaista?"



Hallitus aikoo poistaa paperittomilta oikeuden muuhun kuin kiireelliseen terveydenhuoltoon. Arkkiatrin mielestä hallitusohjelman kirjaus on "täysin käsittämätön".





**PIENIMMISTÄ PIENIN HOPEAREUNUS ASETTAA
MEILLE VAATEEN TOIMIA**

AMNESTY
INTERNATIONAL

